

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALAS ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/4994)

Karar Tarihi: 16/2/2017

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Hicabi DURSUN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Kadir ÖZKAYA
Raportör : Aydın ŞİMŞEK
Başvurucu : Halas ASLAN
Vekili : Av. Caner YETKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/4/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarına ve bu kapsamda sunulan görüşlerine atfen başvuru hakkında görüş sunulmayacağını bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:
8. Başvurucu Nisan 1993 doğumlu olup olay tarihinde İstanbul'da bulunan Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun C-5 koğuşunda bir başka suçtan tutuklu olarak bulunmaktadır.
9. Başvurucu ile birlikte aynı koğuşta tutuklu olarak bulunan ve 1994 doğumlu olan T.S.nin 19/1/2011 tarihinde ceza infaz kurumundaki bilgisayar kursuna çıkartıldığı sırada, kurum görevlilerince hâl ve tavırlarının iyi olmadığı gözlenmiştir. Bunun üzerine T.S. kurum psikoloğuyla görüşürülmüş ve bu görüşmede cinsel istismara uğradığını beyan etmiştir. Bu anlatım üzerine soruşturma başlatılmıştır.
10. Kartal Cumhuriyet Başsavcılığı 21/1/2011 tarihinde mağdur sıfatıyla T.S.nin ifadesini almıştır. T.S. ifadesinde aynı koğuşta kaldığı (aralarında başvurusunun da olduğu) üç kişinin 19/1/2011 tarihinde kendisini dövdüklerini, üzerine soğuk su döktüklerini ve fiili livatada (anal yoldan cinsel istismar) bulduklarını beyan etmiştir.

11. Başvurucu 24/1/2011 tarihinde Kartal Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadesinde, T.S.ye vurduğunu ancak fiili livatada bulunmadığını savunmuştur. İfade sırasında başvurucunun müdafii de hazır bulunmuştur.

12. Kartal Adli Tıp Şube Müdürlüğüne düzenlenen 21/1/2011 tarihli raporda T.S.nin anal muayenesinde "0.5 cm.lik fissür olduğu" ve buna göre "anal livataya maruz kaldığı" tespit edilmiştir.

13. Nüfus kayıtlarına göre başvurucunun yanı sıra diğer şüphelilerin de olay tarihinde çocuk olmaları dolayısıyla Kartal Cumhuriyet Başsavcılığının 18/8/2011 tarihli fezlekesi ile soruşturma dosyası, çocuk ağır ceza mahkemesine dava açılmak üzere Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

14. Üsküdar Cumhuriyet Başsavcılığının (Çocuk Bürosu) 13/10/2011 tarihli iddianamesiyle başvurucunun "basit kasten yaralama ve çocuğun nitelikli cinsel istismarı" suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer çocuk ağır ceza mahkemesine kamu davası açılmıştır. İddianamede, T.S.nin şikâyetinde bulunduğu başvurucunun dışındaki diğer iki şüphelinin de aynı olay nedeniyle cezalandırılması talep edilmiştir.

15. Dava Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin E.2011/315 sayılı dosyası üzerinden görülmüştür. Mahkeme 9/12/2011 tarihli duruşmada sanık S.D.nin savunmasını ve mağdur T.S.nin beyanlarını almış; başvurucunun da aralarında olduğu sanıkların "yüklenen suçun CMK'nın 100/3-a-6 maddesinde yazılı suçlardan olması ve kuvvetli suç şüphesi altında bulunmaları" gerekçesiyle tutuklanmalarına karar vermiştir. Mahkemenin duruşmada hazır olmayan başvurucu hakkında tutuklamaya yönelik yakalama emri çıkardığı görülmektedir.

16. Başvurucu anılan karar doğrultusunda aynı Mahkemece 28/12/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

17. Mahkemece 22/2/2012, 4/4/2012 ve 30/5/2012 tarihli duruşmalarda ilk tutuklama kararındaki gerekçeler tekrar edilerek tutukluluğun devamına karar verilmiştir.

18. Mahkeme 26/7/2012 tarihinde, sanıklardan R.D.nin doğum yılının bir başka mahkeme tarafından 1984 olarak düzeltildiğini ve buna göre suç tarihi itibarıyla on sekiz yaşını doldurmuş olduğunu, diğer sanıkların eylemlerinin irtibatı dolayısıyla delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiğini, davaya bakma hususunda genel görevli mahkeme olarak Kartal ağır ceza mahkemelerinin görevli olduğunu belirtilerek tüm sanıklar yönünden görevsizlik kararı vermiştir.

19. Yargılama Kartal 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2012/461 sayılı dosyası üzerinden ve başvurucu yönünden tutuklu olarak sürdürülmüştür. Mahkeme 6/12/2012 tarihli duruşmada başvurucunun savunmasını almış ve "yüklenen suçların vasıf ve mahiyeti, ceza süreleri, mevcut delil durumuna göre kuvvetli suç şüphesinin bulunması, tutuklama nedenlerinin varlığını devam ettirmesi, yüklenen suçun CMK'nın 100/3 maddesinde ön görülen suçlardan oluşu, tutuklama tedbirinin bu duruma göre ölçülülüğünün devam etmesi" gerekçeleriyle başvurucunun tahliye talebinin reddine karar vermiştir. Mahkemenin aynı gerekçelerle 28/12/2012 tarihli duruşmada da tutukluluğun devamına karar verdiği görülmektedir.

20. Kartal Adliyesinin kapatılmasıyla İstanbul Anadolu 7. Ağır Ceza Mahkemesi olarak aynı dosya numarası üzerinden davanın görülmesine devam olunmuştur. Başvurucu müdafii 18/4/2013 tarihinde yapılan duruşmada, başvurucunun tutukluluğunun iki yıla yakın bir süredir devam ettiğini belirterek uzun süredir devam eden tutukluluğun başvurucunun yaşı ve uluslararası alanda yapılan sözleşme hükümleri gözönüne alınarak sonlandırılmasını talep etmiştir. Mahkeme başvurucu müdafinin talebini reddetmiştir. Mahkemenin talebi

reddederken ve daha sonra 12/6/2013, 6/8/2013, 8/10/2013, 4/12/2013, 26/2/2014 ve 26/3/2014 tarihlerinde yapılan duruşmalarda tutukluluğun devamına karar verirken aynı gerekçeleri (bkz. § 19) tekrar ettiği görülmektedir.

21. Başvurucu 26/3/2014 tarihli duruşmada verilen tutukluluğun devamı kararına 1/4/2014 tarihinde itiraz etmiş; İstanbul Anadolu 8. Ağır Ceza Mahkemesinin 7/4/2014 tarihli kararı ile itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

22. Başvurucu 10/4/2014 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Mahkeme 15/4/2014 tarihli duruşmada, *"yüklenen suçun vasfı ve mahiyeti, ceza süresi, mağdurun soruşturma aşamasındaki beyanı, anal livataya maruz kaldığına dair rapor, ruh halinin bozulduğuna ilişkin rapor, tanık beyanı, düzenlenen tutanaklar gibi delillere göre kuvvetli suç şüphesi delillerinin bulunması tutuklama nedenlerinin varlığını devam ettirmesi, yüklenen suçun CMK'nun 100/3 maddesinde ön görülen suçlardan oluşu, tutuklama tedbirinin bu duruma göre ölçülülüğünün devam etmesi"* gerekçeleriyle tutukluluğun devamına karar vermiştir. Anılan kararda adli kontrol tedbirinin yetersiz kaldığına da değinilmiştir.

24. Öte yandan başvuruçunun yargılandığı davada; Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi 14/10/2011 tarihinde, Adli Tıp Kurumu (ATK) 6. İhtisas Kurulu Başkanlığına yazı yazarak mağdur T.S.nin beden ve ruh sağlığının bozulup bozulmadığı hususunda rapor aldırılacağından muayene için randevu verilmesini talep etmiştir. ATK, randevu günü olarak 11/6/2012 tarihini Mahkemeye bildirmiştir. Mahkeme 22/2/2012 tarihinde, *"mağdurun korunmaya ihtiyacı bulunan çocuk ve sanığın da suç tarihinde 18 yaşından küçük olduğunu"* belirterek randevu gününün öne alınmasını talep etmiş ancak ATK'ce randevu gününün değiştirilmediği 6/3/2012 tarihinde Mahkemeye bildirmiştir. Mahkeme, beden ve ruh sağlığının bozulup bozulmadığının tespiti için mağdur T.S.yi bu kez 9/4/2012 tarihinde Marmara Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Başhekimliği Çocuk Koruma Birimine (Hastane) sevk etmiştir. Hastane 9/1/2013 tarihinde, rapor tanzimi için bir başka hastanedeki tedavi kayıtlarının temin edilmesi gerektiğini (davanın görevsizlik kararı ile gönderildiği) Kartal 3. Ağır Ceza Mahkemesine bildirmiştir. Yapılan yazışmalar sonunda Hastanece 2/9/2013 tarihinde düzenlenen rapor 30/10/2013 tarihinde Mahkemeye gönderilmiştir. Mahkemece 4/12/2013 tarihli duruşmada okunan raporda *"olay sonrasında, çocukta Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Majör Depresif Bozukluk geliştiği ve çocuğun ruh sağlığının bozulduğu, bu ruh sağlığı bozukluğunun yaşadığı cinsel saldırı olayı ile kuvvetle ilişkilendirildiği"* belirtilmiştir.

25. İstanbul Anadolu 7. Ağır Ceza Mahkemesinin 2/5/2014 tarihli kararı ile başvuruçunun "kasten yaralama" suçundan beraatına; "çocuğun nitelikli cinsel istismarı" suçundan 8 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkemenin bu sonuca ulaşırken 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesinin (2) ve (6) numaralı fıkraları ile aynı Kanun'un 31. maddesinin (3) numaralı fıkrasını uyguladığı görülmektedir. Mahkeme hükmüyle birlikte *"verilen ceza süresi ve [suçun] CMK'nun 100/3 maddesinde düzenlenen suçlardan olması"* gerekçesiyle tutukluluk hâlinin devamına da karar vermiştir.

26. Anılan karar, başvuruçunun tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 12/1/2015 tarihli kararı ile hükmün (ceza süresi değiştirilmeksizin) düzeltilerek onanmasına karar verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

27. 5237 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Ceza kanunlarının uygulanmasında;

...

b) Çocuk deyiminden; henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi,

...

Anlaşılır."

28. 5237 sayılı Kanun'un "Yaş küçüklüğü" kenar başlıklı 31. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Füili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz."

29. 5237 sayılı Kanun'un "Çocukların cinsel istismarı" kenar başlıklı 103. maddesinin (18/6/2014 tarihli ve 6515 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 59. maddesiyle yapılan değişiklikten önceki hâli) ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,

Anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

...

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması halinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur."

30. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan; (2)

...

4. Çocukların cinsel istismarı (madde 103),
..."

31. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/97 md.) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

- a) Kuvvetli suç şüphesini,*
- b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,*
- c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,*

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

32. 5271 sayılı Kanun'un "Şüpheli veya sanığın salıverilme istemleri" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında şüpheli veya sanık salıverilmesini isteyebilir"

33. 5271 sayılı Kanun'un "Tutukluluğun incelenmesi" kenar başlıklı 108. maddesi şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en geç otuzar günlük süreler itibarıyla tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından 100 üncü madde hükümleri göz önünde bulundurularak, şüpheli veya müdafii dinlenilmek suretiyle karar verilir.

(2) Tutukluluk durumunun incelenmesi, yukarıdaki fıkrada öngörülen süre içinde şüpheli tarafından da istenebilir.

(3) Hâkim veya mahkeme, tutukevinde bulunan sanığın tutukluluk hâlinin devamının gerekip gerekmeyeceğine her oturumda veya koşullar gerektirdiğinde oturumlar arasında ya da birinci fıkrada öngörülen süre içinde de re'sen karar verir."

34. 5271 sayılı Kanun'un "Adli Kontrol" kenar başlıklı 109. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir."

35. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

36. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

37. 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinin (1) ilgili bölümü şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında;

a) Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi,

...

İfade eder."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Metinleri

38. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" başlıklı 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili bölümü ve (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

...

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin ... makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İçtihadı

39. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre tutukluluk süresinin makul olup olmadığı soyut olarak değerlendirilemez. Bu değerlendirmenin her olayın şartlarına göre yapılması zorunludur. Bir olayda tutukluluğun devamı, masumiyet karinesine rağmen kişi özgürlüğü kuralına karşı üstün gelen gerçek bir kamu yararı bulunduğu dair olaya özel belirtilerin bulunması hâlinde haklı görülebilir. Sanığın tutukluluğunun makul süreyi aşmamasını sağlamak, ilk önce ulusal yargı makamlarına düşen bir görevdir. Bu amaçla ulusal makamlar, masumiyet karinesine gereği gibi özen göstererek, kişi özgürlüğü kuralından ayrılmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığının lehine ve aleyhine ileri sürülen bütün olayları incelemek ve bunları başvuruçunun salıverilme taleplerine karşı verdikleri kararlarda göstermek zorundadırlar (*Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 152).

40. AİHM, Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca, yalnızca bir ceza soruşturması veya kovuşturması çerçevesinde, kişinin suç işlediğine dair şüphenin bulunması hâlinde yetkili adli makamın huzuruna çıkarılması amacıyla tutuklanabileceği yönündeki içtihadını (*Jecius/Litvanya*, B. No: 34578/97, 31/7/2000, § 50; *Wloch/Polonya*, B. No: 27785/95, 19/10/2000, § 108) yakın dönemde verdiği *Buzadju/Moldova* [BD], (B. No: 23755/07, 5/7/2016) kararında geliştirmiştir. Buna göre ilk tutuklama

kararından itibaren suçun işlendiğine ilişkin makul şüphenin varlığı yanında tutuklamaya ilişkin nedenlerin bulunduğu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konulması gerekir.

41. AİHM, tutukluluğun devamını meşru kılan makul dört temel neden belirlemiştir. Sanığın duruşmaya çıkmama (kaçma) tehlikesi (*Stögmüller/Avusturya*, B. No: 1602/62, 10/11/1969, hukuki gerekçe bölümü § 15), sanığın serbest bırakıldıktan sonra adaletin iyi idaresine zarar verecek tarzda önlemler alabilecek olma tehlikesi (*Wemhoff/Almanya*, B. No: 2122/64, 27/6/1968, hukuki gerekçe bölümü § 14), tekrar suç işleme tehlikesi (*Matznetter/Avusturya*, B. No: 2178/64, 10/11/1969, hukuki gerekçe bölümü § 7), kamu düzenini bozma tehlikesi (*Letellier/Fransa*, B. No: 12369/86, 26/6/1991, § 51).

42. Öte yandan AİHM ulusal mahkemelerin tutukluluğa ilişkin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu takdirde, yetkili ulusal makamların davanın yürütülmesinde "özel bir ihtimam" gösterip göstermediğini de incelemektedir (*Labita/İtalya*, § 153). Tutuklu sanık, davasına öncelik verilmesi ve davasının makul bir sürede sonuçlandırılması hakkına sahiptir. Tutuklu davanın görülmesinde özen gösterilip gösterilmediği belirlenirken soruşturmanın karmaşıklığı ve özel nitelikleri dikkate alınmalıdır (*Scott/İspanya*, B. No:21335/93, 18/12/1996, § 74).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

43. Mahkemenin 16/2/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

44. Başvurucu; yargılandığı davada yapılan on yedi duruşma boyunca yaşı gözönüne alınmaksızın hukuka aykırı olarak tutukluluğun devamına karar verildiğini, tutuklandığı tarihte çocuk olduğunu, uzun süredir devam eden tutukluluğun ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığını ileri sürmüş ve tahliyesiyle birlikte tazminat talebinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

45. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve yedinci fıkraları şöyledir:

"Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir ...

...

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

46. Başvurucu, bireysel başvuru formu ve eklerinde hangi temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu itibarla başvurucunun, tutukluluğun makul süreyi aştığına yönelik şikâyetinin Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süre veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya ilk derece mahkemesi kararıyla başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiş ise dava sonuçlanmış olsun (*Hamit Kaya*, B. No: 2012/338, 2/7/2013, §§ 45-50) ya da olmasın (*Erkam Abdurrahman Ak*, B. No: 2014/8515, 28/9/2016,

§§ 48-62; *İrfan Gerçek*, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır.

48. Bununla birlikte tüketilmesi gereken başvuru yollarının her şeyden önce ulaşılabilir olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla mevzuatta bu yollara yer verilmesi tek başına yeterli değildir. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla tazminat talebinde bulunulması için Kanun'da öngörülen sürenin geçtiği durumlarda, bu tazminat yolunun ulaşılabilir olmadığını ve tüketilmesinin gerekmediğini belirtmiştir (*Abdullah Akyüz* [GK], B. No: 2013/9352, 2/7/2015, §§ 45-50).

49. Somut olayda hakkındaki mahkûmiyet hükmü 12/1/2015 tarihinde kesinleşen başvuruçunun, bireysel başvurunun karara bağlandığı tarih itibarıyla tazminat talebinde bulunması için 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde öngörülen dava açma süresi geçmiş bulunmaktadır (bkz. § 36). Bu nedenle söz konusu tazminat yolunun tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiası bakımından ulaşılabilir olmadığı ve dolayısıyla başvuruçunun mağduriyetini giderebilecek nitelikte tüketilmesi gereken bir başvuru yolunun bulunmadığı açıktır.

50. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvuruçunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

51. Somut olayda bir süre tutuklu kalan başvuruçunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

52. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

53. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

54. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

55. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi kuralına yer verilmiştir. Anayasa'nın, 13. maddeyle tüm temel ve hak özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin getirdiği "kanunilik" şartını, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden 19. maddede ayrıca belirttiği görülmektedir. Bu bağlamda birbirleriyle uyumlu olan Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (*Murat Narman*, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 43).

56. Başvurucu, yargılandığı davada isnat edilen "çocuğun nitelikli cinsel istismarı" suçu dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmış ve hakkında ilk derece mahkemesince mahkûmiyet kararının verildiği 2/5/2014 tarihine kadar tutukluluk hâli devam ettirilmiştir. Bu nedenle başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama ve tutukluluğun devamı suretiyle yapılan müdahalenin kanuni bir temeli bulunmaktadır.

ii. Meşru Amaç

(1) Genel İlkeler

57. Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak sınırlanabileceği düzenlemesine yer verilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir sınırlama olarak tutuklamaya kimler hakkında, hangi hâllerde ve kimin tarafından karar verileceği açıklanmıştır. Maddede, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir.

58. Buna göre tutuklama, ancak "suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler" bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Maddede ayrıca tutuklamanın "kaçma" ya da "delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini" önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Anayasa koyucu, tutuklama nedenlerine ilişkin olarak "*bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde*" ibaresine yer vermek suretiyle hem tutuklama nedenlerinin Anayasa'da ifade edilenlerle sınırlı olmadığını belirtmiş hem de bunların dışında bir tutuklama nedeninin ancak kanunla düzenlenmesini mümkün kılmıştır. Anayasa'nın, tutuklamanın meşru nedenlerinin belirlenmesi bakımından kanun koyucuya takdir hakkı tanıdığı görülmektedir.

59. Tutuklama nedenlerinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde; kişilerin ancak haklarında suç işlediklerine dair kuvvetli şüphelerin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması hâlinde tutuklanabileceği belirtildikten sonra tutuklama nedenleri sayılmıştır. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması; şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme; tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutukluluk kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabilmesi suçlara ilişkin bir liste bulunmaktadır (AİHM kararlarına göre tutuklama nedenleri için bkz. § 41).

60. Böylece tutuklama nedenleri Anayasa'nın 19. maddesiyle birlikte 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde sınırlı bir şekilde sayılmış olduğundan, bunların dışında bir nedenle tutuklama ya da tutukluluğun devamı kararı verilmesi hâlinde tutmanın meşru amacının bulunduğundan söz edilemeyecektir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

61. Başvurucu hakkında verilen tutukluluğa ilişkin kararlar incelendiğinde kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu ifade edildiği ve tutuklama nedeni olarak isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve Kanun gereği "tutuklama nedeni varsayılabilen" suçlar arasında olmasına, suçun niteliğine, suça ilişkin Kanun'da öngörülen cezanın süresine ve tutuklama tedbirinin ölçülü olmasına dayanıldığı görülmektedir.

62. Bu nedenle başvuru kişinin hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik tutuklama ve tutukluluğun devamı suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa ve Kanun'un öngördüğü anlamda meşru bir amacı bulunmaktadır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

63. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı devletin, bireylerin özgürlüğüne keyfi olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır (*Erdem Gül ve Can Dündar* [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 62).

64. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra, ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin hürriyetlerinden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (*Murat Narman*, § 42).

65. Kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan Anayasa'nın 19. maddesinin, kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de üçüncü fıkrada düzenlenen tutuklama tedbiridir.

66. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında bir ceza soruşturması kapsamında tutuklanan kişilerin, makul sürede yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme haklarına sahip olduğu belirtilmiştir. Anılan fıkrada güvence altına alınan "makul sürede yargılanmayı" ve "serbest bırakılmayı" isteme haklarının, birbirinin alternatifi değil tamamlayıcısı olarak değerlendirilmeleri gerekir.

67. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan "serbest bırakılmayı" isteme hakkı uyarınca bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında tutuklu olan kişiler, ilgili yargı mercilerinden serbest bırakılmalarına karar verilmesini talep edebilirler. Bu hakkın bir yansıması olarak 5271 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasında şüpheli veya sanığın soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında salıverilmesini isteyebileceği belirtilmiştir. Yine aynı Kanun'un 108. maddesinde tutukluluğun soruşturma ve kovuşturma evrelerinde belirli süreleri aşmayacak şekilde resen incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargı organlarınca, tutukluluğun her aşamasında gerek kişinin serbest bırakılma talebi üzerine, gerekse resen yapılan incelemelerde, tutulmanın meşru nedenlerinin açıklanması Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının bir gereğidir (konuya ilişkin AİHM'in yaklaşımı bakımından bkz. §§ 39, 40).

68. Anılan maddede ayrıca tutuklanan kişilerin "makul sürede yargılanmayı" isteme haklarına sahip olduğu ifade edilmiştir. Genel olarak yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması, Anayasa'nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkının konusudur. Kişilerin fiziksel hürriyetlerinin kısıtlanmasına ilişkin güvencelerin belirtildiği Anayasa'nın 19. maddesine göre öncelikle tutukluluğun makul süreyi aşmaması gerekir. Bununla birlikte maddenin tutuklu olarak sürdürülen yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması gerektiğine ayrıca işaret ettiği de görülmektedir.

69. Hürriyeti kısıtlanarak yargılanan kişinin yargılamanın makul sürede bitirilmesindeki menfaati, işin doğası gereği diğerlerine göre daha fazladır. Bu bağlamda Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen tutuklu kişinin "makul sürede yargılanma" hakkı, Anayasa'nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkına göre daha yüksek bir koruma sağlamaktadır.

70. Buna göre tutuklu olarak sürdürülen soruşturma ve kovuşturma süreçlerinin süratle sonuçlandırılması gerekir. Bunun için başta savcılıklar ve mahkemeler olmak üzere

tüm kamu organları, tutuklu olarak sürdürülen soruşturma/kovuşturma süreçlerinin -adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere riayet edilmek koşuluyla- süratli bir şekilde sonuçlandırılması için özenli davranmalıdırlar (konuya ilişkin AİHM'in yaklaşımı bakımından bkz. § 42).

71. Anılan özen yükümlülüğü, kişinin hürriyetinden yoksun bırakılmaya devam edilmesinin keyfi olmadığı, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahalenin meşru amacının devam ettiği için zorunludur. Bu itibarla tutuklu kişiler hakkındaki soruşturma/kovuşturma süreçlerinin özenli olarak yürütülmesi Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasında güvence altına alınmıştır.

72. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların "ölçülülük" ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "*tutuklamayı zorunlu kılan*" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir. Anılan Anayasa hükümlerine paralel bir şekilde, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde; işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde, tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir.

73. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin, gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca amaç ve araç arasında makul bir ilişkinin bulunmasını, diğer bir deyişle yapılan sınırlamayla sağladığı yarar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eden ölçülülük ilkesinin, sınırlayıcı önlem ile sınırlama amacı arasındaki ilişkinin denetiminde, önlemin sınırlama amacına ulaşmaya elverişli olup olmadığını saptamaya yönelik "elverişlilik", sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşma ve demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu olup olmadığını arayan "zorunluluk", ayrıca amaç ve aracın ölçüsüz bir oranı kapsayıp kapsamadığını, bu yolla ölçüsüz bir yükümlülük getirip getirmediğini belirleyen "oranlılık" ilkeleri olmak üzere üç alt ilkesi bulunmaktadır (AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

74. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan "ölçülülük" ilkesini gözetmek öncelikle tutuklamayı yapan ve tutuklamayı devam ettiren yargı mercilerinin görevidir. Bu nedenle bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında uygulanan ya da sürdürülen tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığı öncelikle tutukluluğa ilişkin kararların gerekçeleri üzerinden tespit edilebilir (*Murat Narman*, § 62).

75. Tutukluluğa ilişkin kararların gerekçelerinde, tutuklamanın ön şartı olan "kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunduğu" ayrıca "tutuklama nedenlerinin" ortaya konulması gerekmektedir. Bu husus tutuklama kararlarının düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinde de ifade edilmiştir. Buna göre tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda; kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilecektir.

76. Kuvvetli suç şüphesi, tutuklama için bir ön şart olup varlığını tutukluluğun her aşamasında korumalıdır. Tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını / kovuşturmasını ilerletmektir (*Dursun Çiçek*, B. No: 2012/1108, 16/7/2014, § 87). Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, tüm delilleriyle birlikte ortaya konulması her zaman mümkün olmayabilir (*Mustafa Ali Balbay*, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73; *Hikmet Kopar ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, § 84). Bununla birlikte soruşturma/kovuşturma süreci ilerledikçe kişi hakkındaki suç şüphesini doğrulayacak ya da ortadan kaldıracak delillere erişilecektir. Bu nedenle belirli bir süre geçtikten sonra tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda kuvvetli

suç şüphesinin bulunduğu somut olgularla birlikte açıklanması gerekir. Tutukluluğun herhangi bir aşamasında, kişinin tutuklu olduğu suç yönünden kuvvetli suç şüphesini gösteren olgular ortadan kalkmışsa artık tutmanın meşru bir amacının bulunduğu söylenemez.

77. Başlangıçtaki bir tutuklama için işin doğası gereği Anayasa ve Kanun'da öngörülen tutuklama nedenlerinin soyut olarak belirtilmesi yeterli görülebilir. Ancak soruşturma / kovuşturma sürecinde deliller toplandıkça artık delillere etki edilebilmesi imkânı ortadan kalkmakta ya da zorlaşmaktadır. Ayrıca isnat edilen suç dolayısıyla belirli bir süre hürriyetinden yoksun kalan ve bu itibarla yargılama sonunda alınması muhtemel cezanın en azından bir bölümünü karşılayacak kadar tutulan kimsenin kaçma ihtimalinin başlangıçtakine göre azaldığı da söylenebilir. Bu nedenlerle belirli bir süreyi aşan tutukluluğa ilişkin devam kararlarında tutuklama nedenlerinin soyut olarak belirtilmesi yeterli değildir (*Hanefi Avcı*, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 70).

78. Bu kararlarda tutuklama nedenlerinin somut olgulara dayalı olarak açıklanması ve bu nedenlerin olayın koşullarında neden zorunlu olduğunun ortaya konulması gerekir. Tutukluluk devam ettikçe bir taraftan bireye düşen yükümlülük artarken diğer taraftan tutulmanın dayandığı meşru amaç zayıfladığından, tutuklunun devamı kararlarında davanın genel durumunun yanında, tutuklu kişinin özel durumu da dikkate alınmalı, bu anlamda tutuklama nedenleri kişiselleştirilmelidir (*Hanefi Avcı*, § 84). Tutukluluğun devamı ancak Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.*" ifadeleriyle güvence altına alınan ve esasında hukukun temel ilkelerinden biri olan "masumiyet karinesi"ne rağmen, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına üstün gelecek şekilde tutmanın adaletin işleyişi bakımından gerekli olduğunun dayanaklarıyla birlikte açıklanması durumunda haklı bulunabilir.

79. Suç işlemekle itham edilen kişiler hakkında, "ölçülülük" ilkesi uyarınca en genel ifadeyle adaletin iyi işlemesi meşru amacının sağlanması bakımından tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olup olmadığı incelenmesi gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde öngörülen adli kontrol yükümlülükleri tutuklamaya göre temel hak ve hürriyetlere daha hafif etkide bulunan koruma tedbirleridir. Dolayısıyla tutukluluğun ölçülü olduğunun söylenebilmesi için buna ilişkin kararlarda öncelikle adli kontrol tedbirlerinin tutuklama ile ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından neden yeterli olmadığı ortaya konulmalıdır. Bu husus tutuklama istemleri yönünden 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ifade edilmiştir.

80. Tutukluluk süresinin makul olup olmadığı konusunun genel bir ilke çerçevesinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Bir kişinin tutuklu olarak bulundurulduğu sürenin makul olup olmadığı, her davanın kendi özelliklerine göre değerlendirilmelidir (*Murat Narman*, § 61).

81. Makul sürenin hesaplanmasında sürenin başlangıcı, başvuruçunun ilk kez yakalanıp gözaltına alındığı durumlarda bu tarih, doğrudan tutuklandığı durumlarda ise tutuklama tarihidir. Sürenin sonu ise kural olarak kişinin serbest bırakıldığı ya da ilk derece mahkemesince hüküm verildiği tarihtir (*Murat Narman*, § 66). Bu bakımdan temyiz aşamasında geçen süreler tutukluluk süresinin değerlendirmesinde dikkate alınmaz. Ancak temyiz incelemesi sonunda bozma kararı verilirse bireyin durumu tekrar suç isnadına bağlı tutmaya dönüşeceğinden bozma sonrası ilk derece mahkemesi önünde geçen süre değerlendirmede dikkate alınacaktır (*Savaş Çetinkaya*, B. No: 2012/1303, 21/11/2013, § 42).

82. Tutukluluğun uzun sürdüğü veya makul süreyi aştığı şikâyetiyle yapılan bireysel başvurularda, derece mahkemelerince verilen tutuklama ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda açıklanan gerekçeleri inceleyerek bu gerekçelerin somut olayın özelliklerine

göre ilgili ve yeterli olup olmadığını ayrıca yukarıda belirtilen özen yükümlülüğüne uyulup uyulmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir.

83. Bu denetim sonunda tutukluluğa ilişkin gerekçelerin, başvuru sahiplerinin hürriyetlerinin kısıtlanmasının meşru nedenlerinin ortaya konulması bakımından ilgili ve yeterli olmadığı veya tutuklu olarak sürdürülen soruşturma/kovuşturma süreçlerinin kamu organlarının özen yükümlülüğü ile bağdaşmayan tutumları nedeniyle tamamlanmadığı kanaatine varılırsa tutukluğun makul süreyi aştığı sonucuna ulaşılabacaktır.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

84. Başvurucu, bir başka suçtan tutuklu olarak bulunduğu çocuk ceza infaz kurumunda, aynı koşu altında birlikte kaldığı ve olay tarihinde 18 yaşından küçük olan bir erkek çocuğa karşı cebir kullanarak cinsel istismarda bulunmakla suçlanmıştır. Başvurucu, Nisan 1993 doğumlu olup isnat edilen suçun işlendiği tarihte (19/1/2011) 18 yaşından küçüktür (17 yıl 9 ay). Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmünde yaş küçüklüğü nedeniyle ceza indiriminin uygulandığı görülmektedir (bkz. § 25).

85. Bununla birlikte başvuru sahibi, soruşturma aşamasında değil, kovuşturma aşamasında 9/12/2011 tarihinde çıkarılan tutuklamaya yönelik yakalama emri uyarınca 28/12/2011 tarihinde tutuklanmıştır. Buna göre başvuru sahibi, tutuklandığı tarihte 18 yaşını doldurmuş olup çocuk değildir (bkz. §§ 27, 28, 37).

86. Tutuklu olarak sürdürülen yargılama sonunda ilk derece mahkemesinin 2/5/2014 tarihli kararı ile başvuru sahibinin mahkûmiyetine ve hükümlerle birlikte tutukluluğun devamına karar verilmiştir. Böylece başvuru sahibinin bir suç isnadına bağlı olarak tutulması, mahkûmiyet tarihinde sona ermiştir. Anılan mahkûmiyet hükmünün Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği; böylece başvuru sahibinin tutulmasının yeniden suç isnadına bağlı hâle dönüşmediği görülmektedir. Buna göre başvuru sahibi 28/12/2011-2/5/2014 tarihleri arasında 2 yıl 4 ay 4 gün süreyle bir suç isnadına bağlı olarak hürriyetinden yoksun bırakılmıştır.

87. Başvuru sahibinin isnat edilen "çocuğun cinsel istismarı" suçu yönünden kuvvetli suç şüphesi altında bulunduğu ilk tutuklama kararı da dâhil olmak üzere tutukluluğa ilişkin tüm kararlarda vurgulanmıştır. Başvuru sahibi hakkında verilen 15/4/2014 tarihli tutukluluğun devamı kararında suç şüphesine ilişkin "*mağdurun soruşturma aşamasındaki beyanı, anal livataya maruz kaldığına dair rapor, ruh halinin bozulduğuna ilişkin rapor, tanık beyanı, düzenlenen tutanaklar*" gibi somut delillere atıfta bulunulmuştur. Anılan delillerin içeriği dikkate alındığında, tutukluluğun ön şartı olan kuvvetli suç şüphesi yönünden mahkeme kararlarının açıklayıcı ve yeterli olduğu görülmektedir.

88. Derece mahkemelerinin gerekçelerinde yer alan tutuklama nedenlerine ilişkin açıklamalar incelendiğinde, öncelikle suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve Kanun gereği "tutuklama nedeni varsayılabilen" suçlar arasında olmasına değinildiği, ayrıca suçun niteliğine, suça ilişkin Kanun'da öngörülen cezanın süresine ve tutuklama tedbirinin ölçülü olmasına dayanıldığı görülmektedir. Kişinin mahkûmiyeti hâlinde alacağı hapis cezanın ağırlığı, kaçma şüphesinin varlığına işaret eden durumlardan biridir. Başvuru sahibinin suç işleme eğilimi ve suçun niteliği (çocuk yaştaki mağdurun maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik ağır bir saldırı olması) de dikkate alındığında, mahkemelerce verilen tutukluluğun devamı kararlarındaki gerekçelerin, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olduğu; dolayısıyla tutukluluk hâlinin devamına ilişkin bu gerekçelerin tutukluluk süresi dikkate alındığında ilgili ve yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

89. Öte yandan başvurucuya isnat edilen "çocuğun cinsel istismarı" suçunun niteliğinin ve uygulanacak Kanun maddelerinin belirlenmesi bakımından mağdurun ruh ve

beden sağlığının bozulup bozulmadığının tespit edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır (bkz. § 29). Bu hususta rapor düzenlenmesine ilişkin olarak başlatılan sürecin tamamlanmasında bir gecikmenin olduğu görülmekle birlikte anılan rapor bir kimsenin uğradığı cinsel istismar dolayısıyla ruh sağlığının bozulup bozulmadığı gibi karmaşık ve zor bir konuya ilişkindir. Bu yönde bir sonuca varılması için birçok tıbbi belgenin temin edilip incelenmesinin yanı sıra farklı alanlardaki uzmanların görüşüne de ihtiyaç duyulabilmektedir. Ayrıca bir kimsenin uğradığı cinsel istismar dolayısıyla ruh sağlığında yaşanan etkilenmenin "bozulma" düzeyine ulaşmış olup ulaşmadığının tespiti için olay tarihinden sonra belirli bir sürenin geçmiş olması da gerekebilmektedir. Diğer taraftan Mahkeme, anılan raporun düzenlenmesi için süreci hızlandırma bakımından gayret göstermiştir (bkz. § 24). Bu itibarla genel olarak davanın yürütülmesinde derece mahkemelerince bir özensizlik gösterildiği tespit edilmemiştir.

90. Başvurucu hakkındaki tutukluluğun devamına ilişkin derece mahkemelerince açıklanan gerekçelerin hürriyetten yoksun bırakılmanın meşru nedenlerinin belirtilmesi bakımından ilgili ve yeterli olması ve davanın yürütülmesinde bir özensizliğin bulunmaması dikkate alındığında 2 yıl 4 ay 4 günlük tutukluluk süresinin somut olayın koşullarında makul olduğu sonucuna varılmıştır.

91. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

- A. Başvurunun KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,
- B. Tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrasının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,
- C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,
- D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/2/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

